

УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністерство юстиції України

**Офіс Генерального прокурора
(до відома)**

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

*(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого
Верховної Ради України з прав людини»)*

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у Розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 13 та 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України,

виконанням функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання виявлено грубі порушення прав людини на захист від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у діяльності державної установи «Білоцерківська виправна колонія № 35» (далі – ВК, установа), у якій на час відвідування НПМ утримувались 655 засуджених.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Згідно з положеннями частини 3 статті 50 Кримінального кодексу України покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Частиною 1 статті 8 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК) серед основних прав засуджених визначено право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності; засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню.

Частиною 1 статті 115 КВК, правилом 10 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями та пунктом 18.1 Європейських пенітенціарних правил передбачено, що норма жилої площі на одного засудженого не може бути меншою 4 м².

Однак, під час здійснення 3 жовтня 2023 року відвідування групою НПМ установи встановлено, що в окремих житлових приміщеннях відділень соціально-психологічної служби (далі – відділення СПС) зазначені вище вимоги не дотримуються.

Зокрема, на момент відвідування у житловому приміщенні № 2 відділення СПС № 14, де проживало 17 осіб, площа приміщення складає 44 м², тобто, фактична площа на одного засудженого складає 2,6 м²; у житловому приміщенні № 2 відділення СПС № 15, де проживало 16 осіб, площа приміщення складає 44 м², тобто, фактична площа на одного засудженого складає 2,8 м².

Також порушення норм площі встановлено у житловому приміщенні № 1 відділення СПС № 15 та житловому приміщенні № 1 відділення СПС № 14.

Довідково: замірювання площі у житлових приміщеннях здійснювалося з використанням сертифікованого далекоміру «Bosch PLR 25».

Слід зазначити, що порушення норм площі притаманні майже для усіх житлових приміщень ВК.

У пункті 13 доповіді Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – КЗК) зазначено, що проблема із переповненням житлових приміщень призводить до негігієнічних умов, постійної відсутності приватності, перезавантаження медичних служб та інфраструктури установи.

Окрім цього, така ситуація виступає приводом до подання чергових заяв проти України до Європейського суду з прав людини.

Так, у справах «Яковенко проти України» (Yakovenko v. Ukraine) (заява № 15825/06 від 26.04.2006) та «Кулік проти України» (Kulik v. Ukraine) (заява № 34515/04 від 04.09.2004) зазначено про неналежні умови утримування в місцях несвободи, а саме недостачу площі у житлових приміщеннях.

За цих підстав Європейський суд з прав людини постановив, що у зв'язку з матеріально-побутовими умовами порушено статтю 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та призначено виплати значних сум коштів в якості моральної компенсації.

У житлових приміщеннях відділень СПС № 14 та 15 встановлено порушення статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, що забезпечує право на повагу до приватного життя.

Так, ліжка у деяких житлових приміщеннях розташовані впритул одне до одного, що не забезпечує засудженим особистого простору та порушує правило 18.1 Європейських пенітенціарних правил (Рекомендація № R (2006)2 Комітету Міністрів держав-учасниць) (далі – ЄПП).

Також, встановлено надмірну загрозованість вікон у деяких камерах дисциплінарного ізолятора (приміщеннях камерного типу) (далі – ДІЗО (ПКТ)). Так, у камері № 12 через надмірну загрозованість недостатньо природного освітлення, тому постійно увімкнено загальне освітлення.

На час відвідування показник загального освітлення складав 49,2 люкс при тому, що згідно додатку Ж «Нормативні показники освітлення приміщень житлових будівель», ДБН В.2.5-28:2018 «Природне і штучне освітлення», затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 03.10.2018 № 264, освітленість робочих поверхонь спальних, житлових кімнат має складати 150 люкс.

Довідково: замірювання загального освітлення у камерах ДІЗО (ПКТ) здійснювалося з використанням сертифікованого люксметра «Benetech Digital Lux Meter GM 1010».

З 2015 року до нормативно-правових актів, які регламентують діяльність виправних колоній, внесено зміни та виключено норму, яка передбачала фіксацію до стін ліжок у дисциплінарних приміщеннях на денний час.

Незважаючи на це, у ВК збереглися засоби для такої фіксації, що створює умови для можливих зловживань з боку працівників установи та виступає додатковим каральним елементом під час покарання, так як засуджені можуть бути позбавлені можливості сидіти та лежати на ліжку протягом дня.

У ході опитування, яке здійснювалося за відсутності третіх осіб та за умов, що виключає можливість прослуховування чи підслуховування, засуджені скаржилися на неправомірні дії адміністрації установи щодо порушення їх прав на умови утримання.

Зокрема, відповідно до вимог пункту 2 розділу II Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2823/5 (далі – ПВР УВП) засуджені мають право придбавати за власний рахунок або рахунок родичів для загального користування холодильники з розрахунку не менше двох на одне відділення СПС.

Під час бесід із засудженими встановлено, що у них та їхніх родичів наявна можливість придбати холодильник для загального користування, однак з боку адміністрації установи для реалізації цього права засуджених створюються штучні перешкоди через нібито значну витрату коштів за спожиту установою електроенергію.

Таким чином, у відділеннях СПС № 14 та 15 у користуванні засуджених взагалі відсутні холодильники, що може призвести до псування продуктів харчування та створює небезпеку отруєнь продуктами харчування через порушення умов їх зберігання.

Вищевказане є типовим і для інших відділень СПС установи.

Також в ході відвідування встановлено відсутність електричних розеток у жилих секціях відділень СПС № 14 та 15, що позбавляє можливості засуджених реалізувати своє право на користування побутовим електроventильатором, телевізором, цифровим ефірним тюнером T2 та DVD-програвачем у жилій секції та є порушенням вимог пункту 2 розділу II ПВР УВП.

Зазначене викликає багато нарікань з боку засуджених та є типовим для інших відділень СПС установи.

Окрім цього, адміністрація ВК використовує практику хаотичного вимкнення світла в гуртожитках установи у денний час без складання відповідного графіку або попереднього інформування засуджених, що може призводити до поломок електроприладів, якими засудженим надано право користуватися відповідно до пункту 2 розділу II ПВР УВП.

Зі слів засуджених, вони неодноразово зверталися до адміністрації ВК для врегулювання цього питання, однак його вирішення ігнорується керівництвом установи.

У порушення пункту 11.6 Розділу XI Норм забезпечення меблями,

інвентарем і предметами господарчого призначення виправної колонії середнього рівня безпеки, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 27.07.2012 № 1118/5 (далі – Норми забезпечення) у штрафних приміщеннях відсутня перукарня, а у порушення пункту 11.8 – приймальна дезінфекційна камера.

Окрім цього, у порушення вимог пункту 11.11 Розділу XI Норм забезпечення у камерах дисциплінарного ізолятора відсутні шафи для особистих речей засуджених, полиці настінні для туалетних речей, вішалки настінні, а у камері № 12 був відсутній бак для питної води з водорозбірним краном, кришкою, кухлем і тазом.

У відповідності до вимог пункту 1 розділу XIII ПВР УВП відправлення засудженими листів проводиться без обмеження їх кількості і тільки через адміністрацію установи виконання покарань. З цією метою на території установи виконання покарань вивішуються поштові скриньки, які щодня відкриваються уповноваженими посадовими особами. Для відправлення листів засудженими, які тримаються у камерах, поштові скриньки вивішуються перед прогулянковими двориками.

Однак, під час відвідування приміщень ДІЗО (ПКТ) установи встановлено, що відповідні поштові скриньки для відправлення листів засуджених, які тримаються в ДІЗО перед прогулянковими двориками, відсутні, що є порушенням права засуджених на листування.

Відповідно до вимог пункту 6 розділу II ПВР УВП у відділеннях СПС розміщується інформація із зазначенням номерів телефонів «гарячих ліній», поштових та електронних адрес Міністерства юстиції України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Європейського суду з прав людини, Державного бюро розслідувань, Офісу Генерального прокурора, обласної і окружної прокуратур, Департаменту, міжрегіонального управління, а також регіонального центру з надання безоплатної правової допомоги.

У порушення зазначених вище вимог ПВР УВП у відділенні СПС № 15 відсутня інформація щодо номерів телефонів «гарячих ліній», поштових та електронних адрес Державного бюро розслідувань, міжрегіонального управління, а також обласної і окружної прокуратур.

Зазначене порушення є типовим для всієї установи, оскільки наочна інформація розроблена адміністрацією установи централізовано і є однаковою для всіх відділень СПС.

Планшетні комп'ютери, без можливості апаратної підтримки будь-яких видів SIM-карт, що надходять у посилках (передачах) чи бандеролях на ім'я засуджених, не видаються їм для користування.

Такі планшети передаються для зберігання на склад установи та повертаються засудженим після їх звільнення з установи.

Слід зазначити, що така практика суперечить вимогам пункту 1 розділу XII ПВР УВП.

У ВК засуджені можуть отримати планшети тільки придбавши їх у крамниці

установи. Постачальником таких планшетів до ВК є ТОВ "Кавіт електронікс", їх вартість становить близько 7 тис. грн. при тому, що на вебсайті rozetka.com.ua найменша вартість планшета становить 1529 грн.

В установі порушуються вимоги Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417 (далі – Правила пожежної безпеки в Україні).

Зокрема, у відділеннях СПС № 14 та 15 виявлено побутову електротехніку (електричні чайники), які перебували в незадовільному технічному стані, що може призвести до ураження засуджених електричним струмом, становить загрозу для життя та здоров'я засуджених та персоналу установи, може призвести до надзвичайних подій (зокрема, пожежа, задимлення тощо) та є порушенням права засуджених та персоналу установи на життя.

В результаті вивчення відповідної службової документації та опитування адміністрації установи також виявлено інші порушення Правил пожежної безпеки в Україні.

Так, у порушення вимог підпункту 3.11. пункту 3 розділу V Правил пожежної безпеки в Україні пожежні щити в установі належним чином не укомплектовані (зокрема, вони не укомплектовані вогнегасниками, гаками, сокирами, ломачами тощо).

Статтею 8 Кримінально-виконавчого кодексу України передбачено, що засуджені мають право на оплачувану працю згідно із законодавством про працю.

Дана норма стосується і тривалості робочого дня, який згідно статті 50 Кодексу законів про працю України не може перевищувати 40 годин на тиждень.

В ході опитування засуджених, здійсненого за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування встановлено, що робочий день деяких засуджених розпочинається о 6 годині, а закінчується близько 19 години, таким чином його тривалість складає 13 годин на день та 65 годин на тиждень.

Окрім цього, доплати за понаднормову працю таким засудженим не нараховуються.

У порушення вимог, встановлених Державними будівельними нормами, при будівництві, віконний проріз будівлі гуртожитку для засуджених не передбачав наявності верхньої несучої залізобетонної перегородки, у результаті чого відбувається руйнування віконних прорізів.

Окрім цього, випадіння цегли з верхньої частини віконних прорізів може призвести до травмувань як засуджених так і персоналу ВК.

В ході конфіденційного спілкування із засудженими, які перебувають у дисциплінарному ізоляторі встановлено, що у ДІЗО їм не дозволено брати із собою книги, газети або журнали.

Подібна практика суперечить вимогам, про які йдеться у пункті 6 розділу XXI ПВР УВП.

На підставі вищевикладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю персоналу установи, а також приймаючи до уваги те, що:

відповідно до підпункту 2⁷ пункту 3 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 № 228, Міністерство юстиції України забезпечує контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та узятих під варту осіб,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення порушень, виявлених у державній установі «Білоцерківська виправна колонія № 35», зокрема:

1.1. Надати сприяння державній установі «Білоцерківська виправна колонія № 35» у пошуку ресурсів для усунення зазначених недоліків;

1.2. Організувати проведення експертизи будівлі гуртожитку для засуджених, у якій всупереч Державним будівельним нормам не передбачено наявності несучої залізобетонної перегородки над віконними прорізами;

1.3. Опрацювати питання щодо дотримання встановленої норми площі з розрахунку на одного засудженого згідно вимог частини 1 статті 115 КВК України;

1.4. Вжити додаткових заходів щодо створення належних умов для реалізації права засуджених на приватність та особистий простір;

1.5. Забезпечити засудженим достатній рівень освітлення у камерах ДІЗО (ПКТ);

1.6. Демонтувати замки відкидних ліжок у камерах ДІЗО;

1.7. Вжити заходів щодо відновлення права засуджених на листування, які тримаються у ДІЗО (ПКТ);

1.8. Порядок видачі засудженим планшетних комп'ютерів, привести у відповідність до вимог пункту 1 розділу XII ПВР УВП;

1.9. Поновити право засуджених на користування дозволеними електричними побутовими приладами у жилих секціях відділень СПС;

1.10. Усунути виявлені в установі порушення вимог Правил пожежної безпеки в Україні;

1.11. Оновити наочну інформацію у приміщеннях відділень СПС;

1.12. Привести у відповідність до Норм забезпечення обладнання камер ДІЗО;

1.13. Опрацювати питання щодо облаштування у ДІЗО (ПКТ) приміщень перукарні та приймальної дезінфекційної камери;

1.14. Привести практику реалізації права засуджених на оплачувану працю у відповідність до вимог законодавства про працю;

1.15. Під час щоденних інструктажів чергової зміни увагу працівників установи звертати на гуманне ставлення до засуджених;

1.16. Привести у відповідність до вимог пункту 6 розділу XXI ПВР УВП забезпечення засуджених, які перебувають у ДІЗО, книгами, газетами або журналами.

2. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних службових осіб до відповідальності.

Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити Уповноваженого.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт за результатами відвідування державної установи «Білоцерківська виправна колонія № 35» на 14 арк. в 1 прим.

**Уповноважений Верховної Ради
України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Тищенко Руслан (050)-967-95-51

